

บทเพลงสำหรับการละเล่นนางด้งและนางกวัก: กรณีศึกษาชุมชน
ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ
อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

The Songs for Nang Dong and Nang Kwak Plays:
A Case Study of the Thai Laokrang Community at
Ban Khok Mo, Khok Mo Sub-District,
Thap Than District in Uthai Thani Province

กฤษฎา ศรีสุกใส¹

ศรัณย์ นักรบ²

Kitsada Sresuksai

Saran Nakrob

Received : 23 กรกฎาคม 2564

Revised : 28 ตุลาคม 2564

Accepted : 3 พฤศจิกายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปและบริบททางสังคมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี 2) ศึกษาสาระสำคัญและองค์ประกอบต่าง ๆ ของการละเล่นนางด้งและนางกวัก 3) วิเคราะห์บทเพลงสำหรับการละเล่นนางด้ง และนางกวักตามกลวิธีทางดุริยางค์ศิลป์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ชาวลาวครั้งได้อพยพและตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 3 ในอดีตประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ปัจจุบันชาวลาวครั้งประกอบอาชีพที่หลากหลาย นับถือศาสนาพุทธแต่ยังคงมีความเชื่อในเรื่องสิ่งลี้ลับ ภูตผี วิญญาณ

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master of Arts Program in Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Assoc. Prof. Dr. in Faculty of Humanities, Kasetsart University

อย่างมาก 2) การละเล่นนางดั่งและนางกวก เป็นการละเล่นตามความเชื่อในเรื่องภูติผี วิญญาณบรรพบุรุษ ประกอบด้วยผู้เล่น 4-5 คน รูปแบบและอุปกรณ์การละเล่นมีความ คล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันที่ตัวหุ่นนางดั่งและนางกวก 3) บทเพลงขับร้อง ประกอบการละเล่นทั้ง 2 บทเพลง มีเพียงการประมือประกอบจังหวะเท่านั้น มีเนื้อร้องที่ แตกต่างกันทางด้านความหมาย แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทางด้านดุริยางค์ศิลป์หลาย ประการ ทั้งลักษณะของท่อนเพลง รูปแบบจังหวะ การเคลื่อนที่ของทำนอง การซ้ำ ทำนอง ลักษณะคำร้อง การเน้นเสียงหนัก-เบาตามจังหวะ บทเพลงนางดั่งประกอบด้วย 3 ระดับเสียง คือ Eb⁴, F⁴ และ G⁴ บทเพลงนางกวกประกอบด้วย 3 ระดับเสียง คือ F⁴, G⁴ และ A⁴ ซึ่งมีระดับเสียงแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต คือ การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมดนตรี พื้นบ้านอื่น ๆ ตามแนวทางหรือวิธีการเดียวกัน นอกเหนือจากองค์ความรู้ของการละเล่น นางดั่งและนางกวกที่มีความสมบูรณ์แล้ว องค์ความรู้ใหม่ทางด้านดนตรีที่เป็นรูปธรรมยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการจัดทำสื่อวีดิทัศน์เพื่อ การเผยแพร่ หรือจัดศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

คำสำคัญ : การละเล่น นางดั่ง นางกวก ลาวครั่ง ผี

Abstract

This research aims to 1) study the general background and social context of the Laokrang community in Kok Mo village, Kok Mo sub-district, Thap Than district, Uthai Thani Province. 2) study the essence and other elements of the Nang Dong and Nang Kwak plays. 3) analyze the songs of the Nang Dong and Nang Kwak Plays in musical aspects. The results concluded that 1) the Laokrang people migrated and settled down in

Thailand since the period of King Rama III. They were farmers in the past but have a variety of professions today. They believe in Buddhism, but also strongly believe in superstition and spirits. 2) The Nang Dong and Nang Kwak plays, a belief in ancestral spirits, consists of 4-5 players. The styles and equipment of the plays are similar but have a different in those puppets. 3) the Nang Dong and Nang Kwak songs, an accompaniment by hand clapping, have a different in lyric and meaning, but are similar in many musical aspects such as form, rhythm pattern, dynamic and melody. The Nang Dong song consists of 3 pitches: Eb4, F4 and G4 while the Nang Kwak song has slightly different pitches: F4, G4 and A4.

Suggestions for future research can be to study or compare the other musical cultures in the same approaches or methods. In addition to being a complete knowledge of the Nang Dong and Nang Kwak plays, the new concrete knowledge in music can be as tools for local cultural promotion as well as preservation or to develop by producing video material for dissemination or organizing an ethnographic and music cultural learning center as well as a cultural tourist attraction.

Keywords : plays, Nang Dong, Nang Kwak, Laokrang, ghost

บทนำ

ประเทศไทยประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาศัยกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เช่น กลุ่มชาวเขาเผ่าต่าง ๆ กะเหรี่ยง ม้งหรือแม้ว เย้าหรือเมี่ยน อาข่าหรืออาก้อ ฮาลูหรือมุเซอ ลีซอหรือลีซู เป็นต้น ซึ่งอาศัยกันอย่างหนาแน่นในแถบภาคเหนือตอนบน ในภาคอีสานมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยกระจายอยู่ใน

หลายพื้นที่เช่นกัน (ศรีณย์ นักรบ, 2549) และยังพบกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อีกมาก เช่น ภาคใต้มีชาวชาไกด์ มอ-แกน อูรักละไว้ย ภาคอีสานมีชาวลาวเชื้อสายต่าง ๆ ชาวกูไท ไทดำ ไทลื้อ ชาวกูย ภาคกลางมีชาวจีน มอญ เขมร ลาวซ่ง ลาวครั่ง เป็นต้น ชาวลาวครั่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เดิมมีภูมิลำเนาอยู่แถบเมืองเวียงจันทน์และหลวงพระบาง ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นต้นมา ชาวบ้านโคกหม้อเป็นคนเชื้อสายลาวอพยพโยกย้ายมาจากเมืองหลวงพระบาง เดิมเรียกตนเองว่า ลาวครั่ง ต่อมาได้อพยพมาอยู่บ้านโคกหม้อและเรียกตนเองว่า ลาวโคกหม้อ (วิราวรรณ ชาติบุตร, 2546) ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มเป็นของตนเอง ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคมนั้น ๆ ชาวลาวครั่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันประกอบอาชีพที่หลากหลาย นับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงมีความเชื่อในเรื่องสิ่งลี้ลับ ภูตผี วิญญาณ ตลอดจนสิ่งเหนือธรรมชาติต่าง ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เปรียบเสมือนเป็นแรงผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางศาสนาของมนุษย์แบบดั้งเดิม (Tambiam, 2013)

การละเล่นนางดังและนางก๊กเป็นการละเล่นพื้นบ้านตามประเพณีอย่างหนึ่งที่สำคัญของชาวไทยเชื้อสายลาวครั่ง ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือภูตผี เทวดา ในอดีตมีอิทธิพลมากต่อการดำรงชีวิตของชาวลาวครั่งบ้านโคกหม้อ ซึ่งการนับถือผีนั้นเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาอย่างช้านานตามแต่บรรพบุรุษ ซึ่งคำว่า “ผี” ของชาวลาวครั่งบ้านโคกหม้อไม่ใช่ผีที่ชั่วร้ายหรือผีที่ทุกคนต้องกลัวหรือผีในทางลบของชาวบ้าน แต่เป็นผีปู่ ย่า ตา ยาย ผีป่า ที่มาช่วยปกป้องตนหรือไรสวนของชาวบ้าน (ตุ้ ทาทำนุก, 2561 : สัมภาษณ์) ซึ่งเป็นการละเล่นตามประเพณีดั้งเดิมที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านความเชื่อ ระบบความเชื่อเรื่องผีถือเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ที่มีบทบาทและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องผูกพันมิใช่เฉพาะแค่การแสดงออกในรูปแบบของประเพณีพิธีกรรมเพียงเท่านั้น แต่ระบบความเชื่อเรื่องผียังเป็นสิ่งที่ฝังลึกอยู่ในมโนทัศน์ของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนกับอำนาจนอกเหนือธรรมชาติ ที่ทำหน้าที่ในการ

ควบคุมพฤติกรรมและรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน (เชาวน์มนัส ประภักดี, 2558) กล่าวคือ ชาวลาครังมีความเชื่อในช่วงเทศกาลสงกรานต์เทศกาลจะปล่อยผีบรรพบุรุษให้ลงมารับส่วนบุญส่วนกุศลและมาเที่ยวหาเยี่ยมเยียนลูกหลาน จึงได้มีการเชิญดวงวิญญาณผีบรรพบุรุษหรืออาจจะเป็นผีเร่ร่อนก็ได้ขึ้นอยู่ว่าผีตนใดจะเข้ามาสิงสถิตในตัวนางดังและนางกวัก ซึ่งนางดังและนางกวักนั้นเป็นการเรียกตามอุปกรณ์ที่ใช้ในการเชิญดวงวิญญาณหรือผีให้เข้าสิงนั่นเอง กล่าวคือ การละเล่นนางดังจะใช้กระดิ่งเป็นอุปกรณ์ในการเชิญผีนางดัง และการละเล่นนางกวัก จะใช้กวั๊กซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าทำด้วยไม้ไผ่หรือหวายเป็นอุปกรณ์ในการเชิญผีนางกวัก มีเครื่องเช่นประกอบการละเล่นเอกลักษณ์ที่สำคัญของการละเล่นคือการร้องเพลงเพื่อเชิญผีให้เข้ามาสิงยังหุ่นนางดังและนางกวัก ซึ่งมีลักษณะคล้ายหุ่นไล่กา การร้องเพลงจะร้องวนไปเรื่อย ๆ จนกว่าผีจะเข้ามายังนางดังและนางกวัก เมื่อดวงวิญญาณหรือผีเข้าสิงแล้วก็จะเริ่มการซักถามเรื่องราวต่าง ๆ ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าที่การงาน การศึกษา การเงิน ความรัก คู่ครอง หรือเรื่องอื่น ๆ ตามความต้องการของผู้ซักถาม การละเล่นจะดำเนินไปจนกว่าจะหมดคำถามผู้เล่นก็จะเชิญดวงวิญญาณหรือผีที่เข้าสิงออกจากนางดังและนางกวัก โดยการเหวี่ยงตัวหุ่นนางดังและนางกวักออกไปด้านข้างของผู้เล่นหรือผู้เชิญ ถือเป็นอันจบการละเล่นนางดังและนางกวักซึ่งการละเล่นนางดังและนางกวักถือเป็นการละเล่นที่ใช้เพื่อความบันเทิงเท่านั้น

ปัจจุบันการละเล่นนางดังและนางกวักได้ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของชาวลาครังในพื้นที่ต่าง ๆ จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน แต่อาจมีรูปแบบการละเล่นที่มีความแตกต่างกันไปในรายละเอียด ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าชุมชนชาวลาครัง บ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอกาบัง จังหวัดอุทัยธานี เป็นชุมชนใหญ่ที่ได้มีการปฏิบัติและสืบทอดการละเล่นนางดังและนางกวักมาอย่างยาวนานตามรูปแบบดั้งเดิมมากที่สุดแห่งหนึ่ง อย่างไรก็ตามบทเพลงประกอบการละเล่นนางดังและนางกวักของชาวลาครังเป็นการสืบทอดต่อกันมาในลักษณะปากเปล่า ซึ่งมีได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ไม่สามารถสืบทราบได้ว่ามีที่มาอย่างไร หรือใครเป็นผู้ริเริ่ม

การละเล่นนางด้งและนางกวักนี้ เพียงแต่ทราบว่าได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย (นางมะลิ ดารงค์, 2561 : สัมภาษณ์)

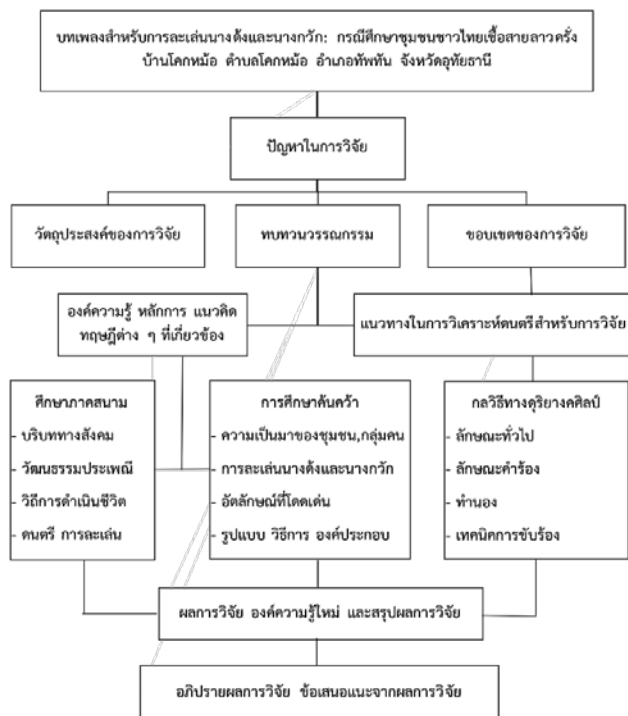
ถึงแม้ว่าชุมชนชาวลาวครั้งยังคงมีการการละเล่นนางด้งและนางกวักอยู่ในปัจจุบัน แต่กระแสมานิยมในวัฒนธรรมเมืองได้เข้ามามีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวลาวครั้งในทุกบริบทอย่างเด่นชัด และอาจส่งผลให้การละเล่นนางด้งและนางกวักได้รับความนิยมน้อยลง และอาจสูญสิ้นไปได้ในอนาคต ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นดังกล่าว จึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะทำวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสภาพทั่วไปและบริบททางสังคมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งบ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี
2. ศึกษาสาระสำคัญและองค์ประกอบต่าง ๆ ของการละเล่นนางด้งและนางกวัก
3. วิเคราะห์บทเพลงสำหรับการละเล่นนางด้ง และนางกวักตามกลวิธีทางดุริยางค์ศิลป์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการทำวิจัย ได้ดังนี้

1. ชาวไทยเชื้อสายลาวในประเทศไทย

ได้ทบทวนวรรณกรรม ตามตัวอย่างดังนี้

สมิง จงกะสิกิจ (2553) ได้กล่าวว่า คนไทยเชื้อสายลาวเผ่าต่าง ๆ ได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศสยามด้วยสาเหตุต่าง ๆ ในต่างยุคต่างสมัยกัน บ้างก็อพยพหนีภัยสงครามระหว่างอาณาจักรล้านช้างกับพม่า และอาณาจักรอันนัม (ญวน) ภัยสงครามระหว่างนครรัฐลาวด้วยกัน บางยุคก็หนีภัยธรรมชาติ โรคภัย ความอดอยากแร้นแค้น แต่ที่อพยพมากที่สุด คือ คราวอาณาจักรล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ทำสงครามแพ้สยามในปลายสมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวลาวล้านช้างถูกกวาดต้อนมาเป็นเชลยของราชอาณาจักรสยาม ถูกแยกย้ายไปเป็นแรงงานพัฒนาประเทศสยามในที่ต่าง ๆ

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ (2559) ได้กล่าวว่า จากจดหมายเหตุพระราชพงศาวดาร และการสืบค้นในปัจจุบันของผู้สนใจเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ลาว สามารถประมวลท้องถิ่นที่ปรากฏ ลาวใน หรือกลุ่มลาวที่ถูกกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐานตามหัวเมืองรอบ ๆ พระนคร เนื่องจากสงครามในสมัยกรุงธนบุรี-ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ดังนี้

1) ลาวเวียง และลาวจากเมืองต่าง ๆ ใกล้เวียงจันทน์ เหตุการณ์ครั้งที่อพยพลาวเวียงมาเป็นจำนวนมากที่สุดเกิดขึ้นสมัยสงครามเจ้าอนุวงศ์เมื่อ พ.ศ. 2369 และ พ.ศ. 2371

2) ลาวครั้ง หรือลาวภูครั้ง หรือลาวภูคัง ในเอกสารกล่าวว่าเป็นเมืองอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง

3) ลาวจากหัวเมืองแถบหลวงพระบาง เนื่องมาจากสงครามศึกเจ้าอนุวงศ์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2371– พ.ศ. 2373 นอกจากจะเผาเมืองเวียงจันทน์เสียจนสิ้นแล้ว ยังได้กวาดต้อนผู้คนระลอกใหญ่อย่างต่อเนื่องต่อมาอีก 2-3 ปี

4) ลาวพวน หรือ พวน หมายถึงกลุ่มชาวผู้ไทจากเมืองพวนและบ้านเมืองในเขตที่ราบเชิงขวาง

5) ลาวโซ่ง หรือไทดำ หรือผู้ไท เป็นกลุ่มที่อยู่ในเขตเมืองแกหรือเตียนเบียนฟูในเวียดนาม ใกล้ชิดกับกลุ่มบ้านเมืองที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งเรียกว่าสิบสองจุไทหรือสิบสองเจ้าไท (ไทดำ 8 เมือง, ไทขาว 4 เมือง)

6) ลาวยวน หรือไตยวน หรือลาวฟุงคำ ในสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2347 ได้แบ่งผู้คนออกเป็น 5 ส่วน ส่งไปยังเวียงจันทน์ น่าน เชียงใหม่ ลำปาง และกรุงเทพฯ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งถิ่นฐานที่สระบุรีคือเสาไห้ และราชบุรีที่คูบัว ในระยะหลัง ๆ จึงขยายย้ายถิ่นฐานไปยังที่อื่น ๆ

มยุรี อารพพัฒน์ (2548) กล่าวว่า คำว่า “ลาวครั่ง” มีผู้สันนิษฐานว่าเป็นกลุ่มคนที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่เขตเทือกเขา “ภูคัง” ใน ประเทศลาว ทำให้ถูกเรียกว่าลาวคัง หรือลาวครั่ง แต่บ้างก็เชื่อว่าในสมัยที่อพยพกันมาต้องประสบกับปัญหาสภาวะขาดแคลนทุกอย่าง แม้กระทั่งเครื่องมือที่จะใช้ทำมาหากิน จึงต้องเลี้ยงครั่งสำหรับย้อมผ้า เพราะไม่ต้องใช้เครื่องมืออะไร จึงทำให้ถูกเรียกว่า “ลาวขี้ครั่ง” หรือ “ลาวครั่ง” โดยมีสีแดงที่ได้จากการย้อมครั่งเป็นสีเอกลักษณ์โดดเด่นของสิ่งทอในกลุ่มวัฒนธรรมลาวครั่ง หมู่บ้านที่เรียกขานตัวเองว่าเป็นลาวครั่ง ได้แก่ หมู่บ้านกุดจอก ตำบลกุดจอก อำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท และบ้านโคก อำเภอกัทพัตน์ จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็นชุมชนที่แยกออกไปจากบ้านกุดจอก โดยทั้งสองหมู่บ้านบอกว่ามีบรรพบุรุษมาจากหลวงพระบางเหมือนกัน

2. วัฒนธรรม ความเชื่อ การปรับตัว และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

การทบทวนวรรณกรรมในด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ มีตัวอย่างดังนี้

ยศ สันตสมบัติ (2540) ได้กล่าวว่า สังคมวัฒนธรรมแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันหลากหลายกันออกไปในเรื่องของศาสนา ระบบความเชื่อ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เราอาจแบ่งแยกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในระบบความเชื่อต่าง ๆ ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ พลังอำนาจเหนือธรรมชาติ (Supernatural Force) และ จิตวิญญาณหรือเทพเจ้าหรือสิ่งมีชีวิตที่มีอำนาจเหนือเทพเจ้า (Supernatural Beings) มนุษย์ในแทบทุกสังคมวัฒนธรรมมีความเชื่อในเรื่องของโลกหน้า แม้ว่ารูปแบบของความเชื่อตลอดจนเนื้อหาของความเชื่อบางส่วนอาจมีความแตกต่างกันออกไป แต่ศาสนาบาง

ศาสนามีผู้ประกอบพิธีหรือผู้ทำหน้าที่ติดต่อกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นพิเศษ รูปแบบของ “คนกลาง” ซึ่งทำหน้าที่ติดต่อกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์มีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ คนทรง (shaman) และพระสงฆ์ (priest)

ทั้งนี้ พระศุภราชัย สุรสโก พระครูสุธีคัมภีรญาณ และจันทร์ศิริ พลอยงาม (2563) ได้กล่าวว่า กระบวนทัศน์ดั้งเดิมของความเชื่อในสังคมไทยประกอบด้วยความเชื่อใน ผี พราหมณ์ พุทธ

1. ผี ในยุคดั้งเดิมนั้น ผีเป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานชีวิตคนไทย เพราะวิถีชีวิตคนไทย ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงทำให้ผีกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญมีหน้าที่คล้ายกับระเบียบแบบแผนหรือธรรมเนียมการใช้ชีวิตที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับชุมชน และคนกับธรรมชาติ สังคมไทยได้แบ่งกฎเกณฑ์ความเชื่อที่ต้องปฏิบัติไว้ 2 ประการ คือ (1) กฎเกณฑ์ทางศาสนา โดยมีพระและหลักคำสอนเป็นตัวกำกับ แต่อีกหนึ่ง สิ่งที่คนไทย เชื่อฟังและยึดถือควบคู่ด้วย นั่นคือ (2) กฎเกณฑ์ทางสังคมที่มี “ผี” เป็นผู้ กำกับกฎเกณฑ์

2. พราหมณ์ ประเทศไทยนับตั้งแต่โบราณก็ปรากฏอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ อย่างต่อเนื่องดังหลักฐานด้านจารึกภาษาสันสกฤตของพระเจ้ามเหศวรมันพุทธศตวรรษ ที่ 11 ความเชื่อของพราหมณ์ในสังคมไทยมีความ สอดคล้องกันกับความเชื่อเรื่องผี ซึ่งหาก ย้อนไปพิจารณาเส้นทางและปรากฏการณ์ของเทวนิยมอินเดียในสังคมไทยแสดงให้เห็นการเคลื่อนไหวกลับไปกลับมาระหว่างความเป็นผี เทพเจ้า และพระเจ้า ทั้งที่เกิดขึ้น ในอินเดียเองและไทย รวมทั้งความเคลื่อนไหวกลับไป กลับมาของจักรวาลวิทยาแบบ พราหมณ์และพุทธ

3. พุทธศาสนา ดินแดนในแถบประเทศไทยได้รับเอาอิทธิพลความเชื่อและศาสนา มาจากอินเดีย อีกทั้งยังได้ผนวกเอาการยอมรับและอ้างอิงอำนาจนอกเหนือธรรมชาติ ในทางพุทธศาสนาให้เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองบ้านเมือง โดยเชื่อว่าอำนาจเบื้องต้น คือ อำนาจของจักรวาลมีศูนย์กลางในทางจิตวิญญาณ นอกจากนี้ความเชื่อทางพุทธ ศาสนาของไทยในแบบดั้งเดิมก่อนที่จะมีการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น

สังคมไทยได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรลาวล้านช้าง ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อพื้นบ้านกับคตินิยมและพิธีกรรมในทาง พระพุทธศาสนาผนวกรวมเข้าด้วยกัน

สำหรับความเชื่อของชาวลาวครั้ง มยรี ถาวรพัฒน์ (2548) ได้กล่าวว่า ลาวครั้งก็เหมือนกับชนเผ่าชาติพันธุ์อื่น ๆ ทั้งหลายในเอเชียอาคเนย์ที่เชื่อในอำนาจภูติผี และยึดถือสิ่งลี้ลับธรรมชาติเป็นสรณะ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในบรรพบุรุษ ซึ่งมีทั้ง “ฝ่ายเจ้านายและฝ่ายท้าว” จะเป็นศูนย์กลางระบบความเชื่อในวัฒนธรรมลาวครั้งที่เชื่อกันว่า การถือผีเช่นนี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน เกี่ยวข้องกับชีวิต การเกิด แก่ เจ็บ ตาย จะต้องผีเข้ามาเกี่ยวข้อง แล้วจึงเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศแล้ว ยิ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง กฎข้อห้าม หรือที่เรียกว่า “ผิดผี” จำเป็นต้องประกอบพิธีเช่นผีเพื่อแก้ปัญหาคาความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในขณะนั้นก่อน ถึงฤดูเพาะปลูกของทุก ๆ ปี ผู้คนจะร่วมกันจัดพิธีเลี้ยงผีครั้งใหญ่เพื่อหวังว่าจะได้รับการคุ้มครอง จะอยู่เย็นเป็นสุข และได้รับความอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งชีวิต

สอดคล้องกับ วีรวัฒน์ วรายน (2548) ซึ่งได้กล่าวว่า ชาวลาวครั้งมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่ต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวอื่น ๆ มากนัก ความเชื่อในเรื่องผีนี้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นอย่างมาก พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีมีการสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวครั้ง ได้แก่ พิธีทำบุญกลางบ้าน พิธีสู่ขวัญ พิธีการเลี้ยงผีเจ้านาย ประเพณีเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต เช่น พวกรบวช การแต่งงาน งานศพ เป็นต้น นอกจากจะเชื่อเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ชาวลาวครั้งยังศรัทธาในศาสนาพุทธ และประเพณีทางศาสนาเหมือนกับคนไทยส่วนใหญ่ทั่วไป อาทิเช่น ประเพณีสงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา การบวชพระ นอกจากนี้แล้วชาวลาวครั้งยังมีความเชื่อและศรัทธาในเรื่องพญานาคดังเช่นชาวลาวครั้งกลุ่มอื่น ๆ และยังนับถือพระแก้วมรกตอีกด้วย

ในประเด็นเรื่องการปรับตัว และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้ทบทวนวรรณกรรมดังนี้

เมตตา วิวัฒนานุกูล (2548) กล่าวว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรม (Acculturation) เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งส่วนบุคคลและพฤติกรรมทางสังคม เป็นการเรียนรู้วิถีคิด รู้สึก และวิธีแสดงพฤติกรรมในแบบแผนใหม่ เพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมเจ้าบ้าน

ทั้งนี้ สุจรรยา โชติช่วง (2554) ได้กล่าวถึงความหมายของอัตลักษณ์ไว้ว่า อัตลักษณ์ หมายถึง คุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งของที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตน เป็นสำนึกที่บุคคลรับรู้ และรู้ว่าตัวเขาคือใคร มีลักษณะเป็นอย่างไร มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่น สิ่งอื่น อย่างไร

นอกจากนี้ สุธิดา สัตยากร และพุดตาน จันทรางกูร (2552) ได้ศึกษาการปรับตัวในการใช้ชีวิตชีวิตร โดยมุ่งเน้นเรื่องการหาความสัมพันธ์ของที่ว่างกับวิถีชีวิตที่สะท้อนสู่ลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่ทำให้เห็นถึงการแปรเปลี่ยน และปรับใช้พื้นที่ว่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมในบริบทใหม่ ตลอดจนการแปรเปลี่ยนและปัจจัยที่ส่งผลต่อความแปรเปลี่ยนของที่ว่าง และการระบุอัตลักษณ์ของที่ว่างของชุมชนลาวครั้ง โดยใช้พื้นที่ชุมชนลาวครั้ง บ้านกุดจอก อำเภอนongมะโง จังหวัดชัยนาท เปรียบเทียบกับชุมชนพื้นถิ่นแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าการโยกย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ และกระแสวัฒนธรรมหลักมิได้มีผลทำให้วัฒนธรรมย่อยของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสูญหายไปเสียทั้งหมด วิถีชีวิตดั้งเดิมและภูมิปัญญาที่มากับที่ว่างของชาวลาวครั้งสะท้อนให้เห็นได้โดยผ่านองค์ประกอบเชิงกายภาพของหมู่บ้านและกลุ่มเรือนในระบบครอบครัวขยาย

3. ดนตรีพื้นบ้านและแนวทางในการวิเคราะห์ดนตรี

สำหรับการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อ ดนตรีพื้นบ้านและแนวทางในการวิเคราะห์ดนตรี มีตัวอย่างดังนี้

ศรัณย์ นักรบ (2557) ได้กล่าวว่า ดนตรีในหลายวัฒนธรรมได้มีการกำหนดรูปแบบหรือโครงสร้างเอาไว้อย่างชัดเจน แต่ดนตรีในหลายวัฒนธรรมไม่มีแนวคิดในเรื่อง

ของการกำหนดรูปแบบหรือโครงสร้างเลย ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์เพื่อทราบถึงรูปแบบและโครงสร้างของดนตรีตามแนวทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ต้องอาศัยวิธีการหลายมุมมองที่กว้างกว่าการที่จะมุ่งเน้นไปในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง และสามารถอธิบายให้ได้ว่าดนตรีหรือบทเพลงมีรูปแบบหรือโครงสร้างอย่างไร ในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกได้มีการจำแนกโครงสร้างและรูปแบบของดนตรีและบทเพลงในหลายลักษณะ ซึ่งเมื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาโครงสร้างและรูปแบบของดนตรีอื่น สามารถอธิบายเปรียบเทียบถึงรูปแบบหรือโครงสร้างของดนตรีได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม การศึกษาโครงสร้างและรูปแบบหรือตามหลักการของดนตรีในวัฒนธรรมนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่นักดนตรีชาติพันธุ์วิทยาต้องพยายามกระทำเป็นอย่างยิ่ง

ทั้งนี้ นิรุตร์ แก้วหล้า (2563) ได้กล่าวว่า ด้วยความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ดนตรีของแต่ละกลุ่มยังมีเอกลักษณ์ที่แตกต่าง มีการใช้ดนตรีเพื่อพิธีกรรม ใช้ดนตรีเพื่อความบันเทิง ใช้ดนตรีเพื่อสอนลูกหลาน ลักษณะเด่นของดนตรียังถือเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาติพันธุ์นั้น ๆ ทำนองไม่ซับซ้อน มีระดับเสียงต่ำไปมา มีความเรียบง่าย ทั้งนี้ การสืบทอดองค์ความรู้ดนตรีจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์มีเสน่ห์ ทรงคุณค่า

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อทราบถึงลักษณะเฉพาะของเครื่องดนตรี ความหมายบทเพลง องค์ประกอบของดนตรี โครงสร้างบทเพลง บันไดเสียงหรือโหมดที่ใช้บรรเลง จังหวะบทเพลง อีกทั้งยังทราบถึงบริบทต่าง ๆ ที่บทเพลงชาติพันธุ์นำไปใช้ประกอบ

สำหรับดนตรีพื้นบ้าน ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555) ได้กล่าวว่า ดนตรีพื้นบ้าน (Folk Music) เป็นดนตรีที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมในทุกกลุ่มสังคม ซึ่งมีลักษณะสำคัญสรุปได้ดังนี้ คือ ดนตรีพื้นบ้านส่วนใหญ่มักเป็นบทเพลงขับร้อง และถ่ายทอดสืบทอดกันมาด้วยวาจา บทเพลงส่วนมากใช้ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ มีรูปแบบไม่ซับซ้อน มักมีทำนองหลัก 2-3 ทำนองวนซ้ำไปมา ลักษณะของทำนองและจังหวะเป็นไปตามลักษณะของกิจกรรมหรือการเล่นซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติ เครื่องดนตรีที่ใช้มีลักษณะเฉพาะเป็นของท้องถิ่นนั้น

ซึ่งทำให้ทราบได้ว่าดนตรีพื้นบ้านที่ได้ยินได้ชมเป็นดนตรีของท้องถิ่นใด หรือของชนเผ่าใด ภาษาใด

ในขณะที่ วาสนา เกตุภาค (2521) ได้กล่าวว่า เพลงชาวบ้านหรือเพลงพื้นเมืองประจำท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะคิดประดิษฐ์เนื้อร้องและทำนองเพลงไปตามความนิยมและความเหมาะสมกับสำเนียงภาษาของตน เนื้อร้องของเพลงชาวบ้านแทบทุกถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นบทเกี่ยวพาราสีหรือบทตดพ้อต่อว่าของชายหนุ่มหญิงสาว หรือไม่ก็เอาเนื้อเรื่องจากวรรณคดีหรือนิทานพื้นเมือง สำหรับท่วงทำนองมักจะง่าย ๆ และไม่จำเป็นต้องมีเครื่องดนตรีประกอบแค่ปรบมือให้จังหวะก็พอ

ในประเด็นของการวิเคราะห์ดนตรี ณัฏชา โสคติยานุรักษ์ (2544) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์เพลงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจบทเพลง การที่จะวิเคราะห์เพลงให้ถ่องแท้หรือละเอียดลออเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้วิเคราะห์ ก่อนที่จะเริ่มวิเคราะห์เพลงในแง่ทฤษฎี ควรหาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเพลงนั้น ๆ เสียก่อนอย่างน้อยก็ต้องทราบชื่อเพลง ชื่อผู้แต่ง ซึ่งสามารถโยงไปถึงเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เพลงทั้งสิ้น บทวิเคราะห์เพลงที่ดีควรเริ่มต้นด้วยการบรรยายภาพรวมโดยทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับเพลง เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในระดับหนึ่งให้กับผู้อ่าน การบรรยายภาพรวมมี 2 ส่วน ได้แก่ ประวัติเพลง และภาพรวมภายนอก

ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงและแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร

ประชากรของการวิจัยได้แก่ ชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอกาบัง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 266 หลังคาเรือน

1.2 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้แสดงทั้งผู้ขับร้องและผู้เล่นหลักจำนวน 6 คน ซึ่งอาศัยอยู่ที่บ้านโคกหม้อ หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอกาญหัตถ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยมีเหตุผลคือ กลุ่มเป้าหมายเป็นบุคคลที่ความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการละเล่นนางด้งและนางกั๊กโดยเฉพาะ ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ที่ยังคงสืบทอดและปฏิบัติการละเล่นนางด้งและนางกั๊กอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีตามรูปแบบดั้งเดิมมากที่สุด

2. ขอบเขตของการศึกษาทางด้านดนตรี

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทางดนตรีจากการแสดงจริงเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2561 เวลาประมาณ 19.00 – 23.00 น. ในส่วนของบทเพลงผู้วิจัยได้นำมาถอดเสียงและบันทึกเป็นโน้ตดนตรีสากล เพื่อทำการวิเคราะห์บทเพลงตามกลวิธีทางดุริยางคศิลป์ต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามเป็นข้อมูลหลัก และข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เป็นข้อมูลสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสำรวจและทบทวนวรรณกรรม ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้มีการดำเนินการมาก่อนในเรื่องที่เกี่ยวกับชาวลาวครั้ง และการละเล่นนางด้งและนางกั๊ก โดยมีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย 2 วิธีการคือ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ รวมถึงเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และการสำรวจพื้นที่ภาคสนามเบื้องต้น เพื่อแนะนำตนเองอย่างเป็นทางการต่อชุมชน และเพื่อประเมินถึงความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามสำหรับการทำวิจัยต่อไป

2. ขั้นตอนการ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนในการนำข้อมูลทั้งหมดได้แก่ ข้อมูลเอกสารซึ่งมาจากการทำงานตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา และเรียบเรียงให้สัมพันธ์กันโดยลำดับ

สำหรับข้อมูลทางด้านดนตรี ซึ่งมาจากการทำงานตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 ผู้วิจัยได้นำมาดำเนินการ โดยการถอดเสียงบทเพลงนางด้งและนางกวักที่บันทึกได้จากการแสดงจริง และเปรียบเทียบทำนองของบทเพลงกับระดับเสียงดนตรีสากล และบันทึกเป็นโน้ตดนตรีสากลบนบรรทัด 5 เส้น เพื่อต้องการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด และได้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ตามกลวิธีทางดุริยางคศิลป์ ดังนี้

3.1 ลักษณะทั่วไป (General Background) จำแนกออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมาของบทเพลง (Historical Background) 2) ความหมายของบทเพลง 3) โครงสร้าง และรูปแบบของบทเพลง (Structure & Form)

3.2 ลักษณะคำร้อง (Text Setting) ได้จำแนกจำแนกออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) คำพยางค์ (Syllable) 2) การเอื้อนทำนอง (Melismatic)

3.3 ทำนอง (Melody) จำแนกจำแนกออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มเสียง 2) ช่วงเสียง 3) การเคลื่อนที่ของทำนอง 4) การซ้ำทำนอง 5) จังหวะของทำนอง

3.4 เทคนิควิธีการขับร้อง (Vocal Technique) จำแนกออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การหายใจ 2) การเน้นเสียง

4. ชี้นำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้เรียบเรียงและจัดลำดับของเนื้อหาในรูปแบบของรายงานการวิจัย และสื่อสารสนเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการละเล่นนางด้งและนางกวักในบริบทของการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.90 ซึ่งสอดคล้องกับ (Cronbach, 1951) จึงได้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปใช้รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

2. แบบเก็บข้อมูลทางดนตรี เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลทางด้านดนตรีและสาระสำคัญของบทเพลงสำหรับการละเล่นนางด้งและนางกวัก โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.93 ซึ่งสอดคล้องกับ (Cronbach, 1951) จึงได้นำแบบเก็บข้อมูลทางดนตรีดังกล่าวไปใช้รวบรวมข้อมูลทางดนตรีเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) สภาพทั่วไปและบริบททางสังคมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งบ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

ชุมชนบ้านโคกหม้อ ตั้งอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย ทางทิศใต้ของชุมชนห่างจากตัวอำเภอทัพทันประมาณ 13 กิโลเมตร ทิศเหนือใกล้เคียงกับอำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี ทางทิศตะวันออกใกล้เคียงกับอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ และทางทิศตะวันตกใกล้เคียงกับอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี เป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานตั้งแต่ในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 สืบเนื่องจากการคิดกบฏของเจ้าอนุวงศ์ ทำให้รัชกาลที่ 3 ต้องส่งกองทัพไปปราบ และกลุ่มกบฏได้พ่ายแพ้ต่อรัชกาลที่ 3 ทำให้ประชากรชาวลาพลากหลายเชื้อสายต้องอพยพหนีสงครามครั้งใหญ่ และกระจัดกระจาย

เดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วภูมิภาค รวมทั้งบางส่วนถูกดัดแปลงเป็นเชลยเข้ามาในประเทศไทย ในเวลาต่อมาได้อพยพย้ายถิ่นฐานไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย คนไทยเชื้อสายลาวเผ่าต่าง ๆ ได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศสยามด้วยสาเหตุต่าง ๆ ในต่างยุคต่างสมัยกัน บ้างก็อพยพหนีภัยสงครามระหว่างอาณาจักรล้านช้างกับพม่า และอาณาจักรอันนัม (ญวน) ภัยสงครามระหว่างนครรัฐลาวด้วยกัน (สมิง จงกะสิกิจ, 2553)

จากการอพยพดังกล่าว ชาวลาวยังได้นำพาวิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรมประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เช่น การทอผ้าซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่โดดเด่น ประเพณีการแห่ดอกไม้ และการละเล่นพื้นบ้านที่สำคัญคือ การละเล่นนางดังและนางกวัก เป็นต้น โดยชาวลาวเชื้อสายลาวครั้งกลุ่มหนึ่งได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตำบลโคกหม้อ อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดอุทัยธานี เรียกว่า ชุมชนบ้านโคกหม้อจนทุกวันนี้ ซึ่งในปัจจุบันสภาพโดยทั่วไปของคนในชุมชน ได้อาศัยอยู่กันในฐานะเครือญาติพี่น้อง เป็นเพื่อนบ้านที่ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน และยังปรากฏวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมให้พบเห็นอยู่บ้าง การปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็เป็นไปตามสมัยนิยม เช่น บ้านเดี่ยว 1 ชั้น และ 2 ชั้น หรือชั้นที่ 1 เป็นปูน ชั้นที่ 2 เป็นไม้ เป็นต้น ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดโคกหม้อเป็นศาสนสถานที่สำคัญในการประกอบศาสนกิจโดยทั่วไป การสื่อสารยังคงใช้ภาษาถิ่น (ลาวครั้ง) เป็นบางคำผสมผสานกับภาษาไทยถิ่นภาคกลางในวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งก็อาจขึ้นอยู่กับคู่สนทนาด้วย การประกอบอาชีพก็มีความหลากหลายมากขึ้นในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม บางส่วนค้าขาย บางส่วนทำงานบริษัท บางส่วนก็ไปทำงานต่างถิ่น ลักษณะการปกครองในปัจจุบันนั้นเป็นแบบราชการส่วนท้องถิ่น ภายใต้การควบคุมดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหม้อมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำชุมชน ช่วยกำกับดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน (อดุลย์ กลั่นเขตรกิจ, 2561 : สัมภาษณ์) โดยชุมชนโคกหม้อก็ยังมีมาสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญรูปแบบหนึ่งตลอดมาคือ การละเล่นนางดังและนางกวัก ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่โดดเด่นของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ชุมชนบ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดอุทัยธานี

2) สำคัญและองค์ประกอบต่าง ๆ ของการละเล่นนางดั่งและนางกวก

การละเล่นนางดั่งและนางกวก เป็นการละเล่นที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษในลักษณะปากเปล่า (มุขปาฐะ) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีของชาวลาวครั้งที่สำคัญชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นรูปแบบการละเล่นพื้นบ้านตามความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับภูตผี หรือวิญญาณต่าง ๆ ทั้งนี้ชาวลาวครั้งเชื่อว่าสามารถติดต่อสื่อสารกับวิญญาณบรรพบุรุษได้ โดยอาศัยการสื่อสารผ่านตัวหุ่นนางดั่ง ซึ่งทำมาจาก “กระดัง” (อุปกรณ์สำหรับฟัดข้าว) และนางกวก ซึ่งตัวหุ่นทำมาจาก “กวก” (อุปกรณ์สำหรับการทอผ้า) ประกอบกับไม้คาน สวมใส่เสื้อผ้าขาวแขนยาวรัดด้วยเชือกพวงมีลักษณะคล้ายกับหุ่นไล่กา การละเล่นทั้ง 2 ลักษณะประกอบด้วยผู้เล่น 4-5 คน รูปแบบการละเล่นมีความคล้ายคลึงกันกล่าวคืออุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ สากตำข้าวโบราณ 2 อัน เสื้อ ผ้าขาวม้า และเครื่องเช่นสังเวตต่าง ๆ ได้แก่ ดอกไม้ 4 กำ รูป 12 ดอก ถ่านหุงข้าว ข้าวสาร เหลือ หมากพลู ยาสูบ สตางค์แดงโบราณ น้ำหอม (น้ำอบไทย) และหุ่นนางดั่งและนางกวก ซึ่งถือเป็นอุปกรณ์หลักที่แสดงความแตกต่างกันของการละเล่นนางดั่งและนางกวก การละเล่นนางดั่งและนางกวกมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การร้องเพลงประกอบการละเล่นเพื่อเป็นการอัญเชิญภูตผีวิญญาณต่าง ๆ ให้เข้ามายังตัวหุ่นเพื่อทำการละเล่น เมื่อผีเข้าสิงแล้วก็เริ่มการละเล่นโดยการถามตอบกันไปมา ตามความอยากรู้ในเรื่องต่าง ๆ ลักษณะการตอบคำถามของนางดั่ง กระดังจะขยับขึ้น-ลง ส่วนลักษณะการตอบคำถามของนางกวกจะเป็นการเขียนอักษรลงบนพื้น และระหว่างการละเล่นก็มีข้อห้ามมิให้ข้ามสากตำข้าวซึ่งเป็นอุปกรณ์ประกอบการละเล่นขึ้นหนึ่ง เพราะเชื่อกันว่าเป็นการลบหลู่ ผีจะหลุดจากตัวหุ่นนั้นมาเข้ายังตัวบุคคลผู้ข้ามสากตำข้าวนั้น และจะทำให้กลายเป็นคนวิกลจริตจิตฟั่นเฟือนหรือเป็นบ้า และเมื่อหมดเรื่องที่จะถามแล้วก็เชิญผีออกจากหุ่นนางดั่งหรือนางกวกนั้นโดยการโยนตัวหุ่นออกไปยังด้านข้างของผู้เล่น ถือเป็นอันจบการละเล่นในครั้งนั้น ๆ ซึ่งการละเล่นนางดั่งและนางกวกจะนิยมเล่นกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี โดยชาวบ้านเชื่อว่าเป็นช่วงที่พระเจ้าอนุญาตให้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษกลับมาเยี่ยมบ้านและลูกหลานได้ การละเล่นนางดั่งและนางกวกจะสามารถเลือกเล่นเพียงอย่างเดียวหนึ่ง

เดียวที่มีการซ้ำทำนองไปมา (Strophic Form) และมีแนวทำนองเดียว (Monophony Texture) สามารถบันทึกโน้ตในอัตราจังหวะ 4/4 ได้จำนวน 12 ห้องเพลง บทเพลงมีการประมือประกอบการขับร้อง มีอัตราความเร็วประมาณ 140 จังหวะเคาะต่อ 1 นาที การบันทึกโน้ตกำหนดให้โน้ตตัวดำ (Quarter Note) มีอัตราความเร็วเท่ากับ 140 จังหวะเคาะต่อ 1 นาที

3.1.2 ลักษณะคำร้อง

จากการวิเคราะห์บทเพลงพบว่า ลักษณะคำร้องของบทเพลงนางดังส่วนใหญ่เป็นรูปแบบคำพยางค์ โดยมีจำนวนทั้งหมด 45 คำพยางค์ และปรากฏลักษณะคำร้องในรูปแบบคำเอื้อนทำนองเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยแสดงให้เห็นตามตารางที่ 1 และภาพที่ 3 และภาพที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะคำร้องของบทเพลงนางดัง

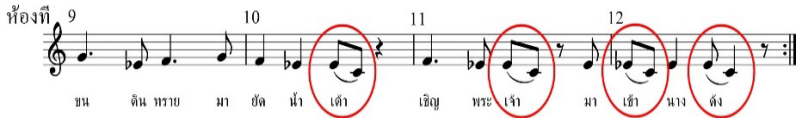
ลักษณะคำร้อง		
รูปแบบ	ห้องเพลงที่	รวมจำนวนทั้งหมด(คำพยางค์)
คำพยางค์	1 - 12	45
คำเอื้อนทำนอง	5 , 6 , 10 , 11 , 12	6

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 ลักษณะคำร้องในรูปแบบคำพยางค์ที่ปรากฏในบทเพลงนางดัง

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 ลักษณะคำร้องในรูปแบบคำเอื้อนทำนองที่ปรากฏในบทเพลงนางด้ง
ที่มา : ผู้วิจัย

3.1.3 ทำนอง

เพลงนางด้ง ประกอบไปด้วยลักษณะกลุ่มเสียงที่มี 3 เสียง (Tritone) ซึ่งมีความใกล้เคียงกับระดับเสียง Eb^4 , F^4 , และ G^4 ของกัญแจโซล และพบลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองเป็นแบบตามขั้นและข้ามขั้นสลับกันไปมา พบรูปแบบจังหวะของทำนองจำนวน 11 รูปแบบ โดยแสดงให้เห็นตามตารางที่ 2 ภาพที่ 5 ภาพที่ 6 และภาพที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปการเคลื่อนที่ของทำนองของบทเพลงนางด้ง

การเคลื่อนที่ของทำนอง		
รูปแบบ	พบในห้องเพลงที่	รวมจำนวนห้องที่พบทั้งหมด
แบบตามขั้น	1 , 2 , 3 , 4 , 6 , 7 8 , 9 , 10	9
แบบข้ามขั้น	5 , 6 , 9 , 10 , 11 , 12	6

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 5 กลุ่มเสียงของบทเพลงนางดัง

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 6 การเคลื่อนที่ของทำนองในลักษณะตามขั้นและข้ามขั้นที่ปรากฏในบทเพลงนางดัง

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 7 จังหวะของทำนองรูปแบบที่ 1 ปรากฏในท้องเพลงที่ 1 และ 4 ของบทเพลงนางดัง

ที่มา : ผู้วิจัย

3.1.4 เทคนิควิธีการขับร้อง

การขับร้องบทเพลงนางดัง ใช้วิธีการหายใจเพื่อให้การดำเนินทำนองเป็นไปอย่างต่อเนื่องในลักษณะ 1 ประโยคเพลงต่อการหายใจ 1 ครั้ง บทเพลงพบการหายใจทั้งหมด 7 ครั้ง และพบการเน้นเสียงคำร้องในจังหวะที่ 1 และ 3 ในแต่ละท้องเพลง ซึ่งสอดคล้องกับจังหวะการปรบมือประกอบจังหวะในจังหวะที่ 1 และ 3 ของแต่ละท้องเพลงเช่นเดียวกัน โดยแสดงให้เห็นตามภาพที่ 8 ดังนี้

บทเพลงสำหรับการละเล่นนางดังและนางกวีฯ

ทำนอง: นาง ดัง เอย เช้า ฟ้า ระ- หงส์ ละ ดั่ง โหม มาก มา ถาก เปลือกเงา ตะ -

ปริมณี: (Piano accompaniment with chords and fingerings 1, 2, 3, 4 indicated)

ภาพที่ 8 แสดงการแบ่งวรรคลมหายใจด้วยเครื่องหมายลูกน้ำ และจังหวะของการปริมณี และการเน้นเสียงด้วยกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ที่มา : ผู้วิจัย

3.2 เพลงนางกวี

เพลง นางกวี

เรียบเรียง: กฤษณา ศรีสุภาภูมิ

♩ = 170

ทำนอง: เช้า เอย นม นาง ถวิล ไม้ พริก ไม้ ไม้ ผล

ปริมณี: (Piano accompaniment)

5 ทำนอง: ปดุง เอย ไผ่ ถี กลอง ปดุง เอย นม พดุง ช่าง สาว ถวิล ถัง เอย

ปริมณี: (Piano accompaniment)

9 ทำนอง: ป่าร ดึก แวม แวม ป แวม ป่าน น้า น้า ป น้า ป่าน ดึก

ปริมณี: (Piano accompaniment)

13 ทำนอง: ดึก ป ดึก ป่าน ช่าง ไผ่ เอย ป่าร ช่าง กลาง ไผ่ เอย นม สาว

ปริมณี: (Piano accompaniment)

17 ทำนอง: ช่าง สาว เอย นม ไผ่ กลาง กลาง สาว เอย สาว ถัง เอย น้า เอย

ปริมณี: (Piano accompaniment)

ภาพที่ 9 การบันทึกโน้ตบทเพลงนางกวี ห้องเพลงที่ 1 ถึงห้องที่ 20

ที่มา : ผู้วิจัย

3.2.1 ลักษณะทั่วไป

เป็นบทเพลงที่เป็นการขับร้องประกอบการละเล่นเช่นเดียวกับบทเพลงนางด้ง บทเพลงมีรูปแบบท่อนเดียวที่มีการซ้ำนองไปมา (Strophic Form) และมีแนวทำนองเดียว (Monophony Texture) สามารถบันทึกโน้ตในอัตราจังหวะ 4/4 ได้จำนวน 33 ห้องเพลง บทเพลงมีการประมือประกอบการขับร้อง มีอัตราความเร็วประมาณ 170 จังหวะเคาะต่อ 1 นาที การบันทึกโน้ตกำหนดให้โน้ตตัวดำ (Quarter Note) มีอัตราความเร็วเท่ากับ 170 จังหวะเคาะต่อ 1 นาที

3.2.2 ลักษณะคำร้อง

จากการวิเคราะห์บทเพลงพบว่า ลักษณะคำร้องของบทเพลงนางกวักส่วนใหญ่เป็นรูปแบบคำพยางค์ โดยมีจำนวนทั้งหมด 115 คำพยางค์ และปรากฏลักษณะคำร้องในรูปแบบคำเอื้อนทำนองเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยแสดงให้เห็นตามตารางที่ 3 ภาพที่ 10 และภาพที่ 11 ดังนี้

ตารางที่ 3 ลักษณะคำร้องของบทเพลงนางกวัก

ลักษณะคำร้อง		
รูปแบบ	ห้องเพลงที่	รวมจำนวนทั้งหมด (คำพยางค์)
คำพยางค์	1 - 33	115
คำเอื้อนทำนอง	1 , 2 , 4 และ 6	4

ที่มา : ผู้วิจัย

บทเพลงสำหรับการละเล่นนางด้งและนางกวัก

ภาพที่ 10 ลักษณะคำร้องในรูปแบบคำพยางค์ที่ปรากฏในบทเพลงนางกวัก

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 11 ลักษณะคำร้องในรูปแบบคำเอื้อนทำนองที่ปรากฏในบทเพลงนางกวัก

ที่มา : ผู้วิจัย

3.2.3 ลักษณะทำนอง

บทเพลงนางกวัก ประกอบไปด้วยลักษณะกลุ่มเสียงที่มี 3 เสียง (Tritone) ซึ่งมีความใกล้เคียงกับระดับเสียง F^4 , G^4 และ A^4 ของกุญแจโซล และพบลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนองแบบตามขึ้นและข้ามขึ้นสลับกันไปมา พบรูปแบบจังหวะของทำนองจำนวน 12 รูปแบบ โดยแสดงให้เห็นตามตารางที่ 4 ภาพที่ 12 ภาพที่ 13 และภาพที่ 14 ดังนี้

ภาพที่ 12 กลุ่มเสียงของบทเพลงนางกวัก

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 4 สรุปการเคลื่อนที่ของทำนองของบทเพลงนางกวัก

การเคลื่อนที่ของทำนอง		
รูปแบบ	พบในท้องเพลงที่	รวมจำนวนท้องที่พบทั้งหมด
แบบตาม ขั้น	1 , 2 , 4 , 7 , 8 , 9 , 10 , 13 , 16 , 17 , 18 , 19 , 23 , 24 , 25 , 26 28 , 29 , 29 , 30 , 31 , 32 และ 33	22
แบบข้าม ขั้น	3 , 5 , 6 , 8 , 11 , 12 , 14 , 15 , 17 18 , 20 , 21 , 22 , 27 และ 30	15

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 13 การเคลื่อนที่ของทำนองในลักษณะตามขั้นและข้ามขั้นที่ปรากฏในบทเพลงนางกวัก

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 14 จังหวะของทำนองรูปแบบที่ 1 ปรากฏในท้องเพลงที่ 1 ของบทเพลงนางกวัก

ที่มา : ผู้วิจัย

3.2.4 เทคนิควิธีการขับร้อง

การขับร้องบทเพลงนางกั๊ก ใช้วิธีการหายใจเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องในลักษณะ 1 ประโยคต่อการหายใจ 1 ครั้ง บทเพลงพบการหายใจทั้งหมด 11 ครั้ง และพบการเน้นเสียงคำร้องในจังหวะที่ 1 และ 3 ในแต่ละห้องเพลง ซึ่งสอดคล้องกับจังหวะของการปรบมือประกอบจังหวะในจังหวะที่ 1 และ 3 ของแต่ละห้องเพลงเช่นเดียวกัน โดยแสดงให้เห็นตามภาพที่ 15

ภาพที่ 15 แสดงการแบ่งวรรคลมหายใจด้วยเครื่องหมายลูกน้ำ และจังหวะของการปรบมือ และการเน้นเสียงด้วยกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ที่มา : ผู้วิจัย

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยในครั้งนี้ นอกเหนือจากองค์ความรู้ของการละเล่นนางดังและนางกั๊ก ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอท่งพัน จังหวัดอุทัยธานี ที่มีสาระสำคัญครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ยังไม่มีการศึกษาวิจัยบทเพลงประกอบการละเล่นนางดังและนางกั๊กตามกลวิธีทางดุริยางคศิลป์ เพื่อเป็นข้อมูลทางด้านดนตรีแต่อย่างใด ดังนั้นผลการวิจัยทางด้านดนตรีในครั้งนี้ ทั้งการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว การบันทึกเสียงดนตรี และการถอดเสียงดนตรี เป็นโน้ตดนตรีสากล จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางด้านดนตรีอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการนำไปผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเผยแพร่ หรือการนำบทเพลงไปใช้เป็นเครื่องมือในการ

ส่งเสริมการเรียนรู้ในสาระทางด้านดนตรีให้กับเยาวชนในชุมชนหรือสถานศึกษาของชุมชน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวลาวครั้งอย่างยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี เป็นชุมชนที่ได้อพยพมาจากประเทศลาว และตั้งถิ่นฐานที่อยู่ในปัจจุบันตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งชุมชนได้มีการปรับตัวให้เข้าสังคมในปัจจุบัน แต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิต และวัฒนธรรมดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาลาวครั้งในชุมชน การทอผ้าซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวครั้ง การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงการเล่นพื้นบ้านที่สำคัญคือ การละเล่นนางด้งและนางกวก

การละเล่นนางด้งและนางกวก เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง ระบบความเชื่อในวัฒนธรรมชาวลาวครั้งในเรื่องผี วิญญาณ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นองค์ประกอบของการละเล่นนางด้งนางกวก จึงประกอบด้วยเครื่องเช่นไห้ว และอุปกรณ์ที่เชื่อมโยงกับความเชื่อดังกล่าว ผสมผสานกับวิถีชีวิตของตน การละเล่นนางด้งและนางกวก ประกอบด้วยผู้เล่น 4-5 คน รูปแบบและอุปกรณ์การเล่นมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันที่ตัวหุ่นนางด้งและนางกวกเท่านั้น บทเพลงขับร้องประกอบการละเล่นนางด้งและนางกวก เป็นเครื่องมือสำคัญของการละเล่นนางด้งและนางกวก เนื่องจากทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชิญดวงวิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเข้าสิง บทเพลงทั้ง 2 บทเพลงเป็นบทเพลงขับร้องที่ไม่มีการใช้เครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ แต่มีเพียงการปรบมือประกอบจังหวะเท่านั้น บทเพลงมีความแตกต่างกันเฉพาะในเนื้อหา แต่ส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันในลักษณะทางดุริยางค์ศิลป์ กล่าวคือ บทเพลงเป็นลักษณะของดนตรีพื้นบ้านโดยทั่วไป ไม่มีโครงสร้างและรูปแบบจังหวะที่ซับซ้อน มีการดำเนินทำนองเรียบง่าย มีกลุ่มเสียงและ

ช่วงเสียงไม่มากนัก บทเพลงปรากฏการซ้ำทำนองบ่อยครั้ง รวมถึงการเน้นเสียงหนักเบาตามจังหวะของการละเล่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปและบริบททางสังคมของชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ว่า ชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งในพื้นที่ดังกล่าวได้มีการปรับตัวทางวัฒนธรรมในบริบทต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมและสภาพสังคมของถิ่นที่อยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การทำงานที่แต่ก่อนจะนิยมทำการเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันทำอาชีพที่หลากหลาย เช่น รับราชการ ค้าขาย พนักงานบริษัท การทอผ้าที่ในอดีตเป็นการทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือนเพียงอย่างเดียว ต่อมามีการปรับตัวรวมกันเป็น “กลุ่มทอผ้าแม่บ้านโคกหม้อ” ของชุมชนเพื่อทำการค้าขายเป็นสินค้าโอท็อปสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ เมตตา วิวัฒนานุกูล (2548) ที่กล่าวว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรม (Acculturation) เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งส่วนบุคคลและพฤติกรรมทางสังคม เป็นการเรียนรู้วิถีคิด ภูมิปัญญา และวิถีแสดงพฤติกรรมในแบบแผนใหม่เพื่อให้กับวัฒนธรรมเจ้าบ้าน

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 2) ศึกษาสาระสำคัญและองค์ประกอบต่าง ๆ ของการละเล่นนางดังและนางกั๊ก ผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้เช่นว่าการละเล่นนางดังและนางกั๊กได้สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวลาวครั้งผ่านการละเล่นนางดังและนางกั๊กอีกด้วย กล่าวคือ ชาวลาวครั้งมีฝีมือในการทอผ้าและย้อมผ้านั้น การนำกั๊กซึ่งเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทอผ้า มาใช้เป็นอุปกรณ์หลักในการละเล่นนางกั๊ก ทำให้สามารถทราบได้ว่าการละเล่นนี้เป็นการละเล่นของชนกลุ่มใด สอดคล้องกับสุจรรยา โชติช่วง (2554) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ หมายถึง คุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งของที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตน เป็นสำนึกที่บุคคลรับรู้ และรู้ว่าตัวเขาคือใคร

มีลักษณะเป็นอย่างไร มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่น สิ่งอื่น อย่างไร

และจากวัตถุประสงค์ข้อ 3) วิเคราะห์บทเพลงสำหรับการละเล่นนางด้ง และนางกวักตามกลวิธีทางดุริยางคศิลป์ ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ว่า บทเพลงทั้ง 2 บทเพลงเป็นลักษณะหลักของดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีของกลุ่มชนที่มีความเรียบง่าย กล่าวคือเป็นดนตรีหรือบทเพลงที่มีรูปแบบและโครงสร้างไม่ซับซ้อน ส่วนใหญ่มีท่อนเดียวที่มีการซ้ำทำนองไปมา หรือเป็นรูปแบบบทเพลง ร้องที่มีลักษณะถามตอบ ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบโดยทั่วไปในดนตรีสำหรับสังคม รวมถึงการใช้กลุ่มเสียงที่มีระดับเสียงไม่เกิน 5 เสียง และขึ้นคู่ของเสียงไม่กว้างมากนักทำให้สะดวกในการขับร้อง อย่างไรก็ตามการพบว่าการขับร้องบทเพลงมีการเน้นเสียงหนักเบา รวมถึงการประมือประกอบการขับร้อง อาจมีนัยสำคัญเพื่อช่วยในการกำกับจังหวะ และกระตุ้นให้เกิดความสนุกสนาน อันเป็นลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของดนตรีเพื่อสังคม สอดคล้องกับ ณรุทธิ์ สุทธจิตต์ (2555) ที่ได้กล่าวว่า ดนตรีพื้นบ้าน เป็นดนตรีที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมในทุกกลุ่มสังคม ซึ่งมีลักษณะสำคัญสรุปได้ ดังนี้ ดนตรีพื้นบ้านส่วนใหญ่มักเป็นบทเพลงขับร้อง และถ่ายทอดสืบต่อกันมาด้วยวาจา บทเพลงส่วนมากใช้ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ มีรูปแบบไม่ซับซ้อน มักมีทำนองหลัก 2-3 ทำนองวนซ้ำไปมา ลักษณะของทำนองและจังหวะเป็นไปตามลักษณะของกิจกรรมหรือการละเล่นซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติ เครื่องดนตรีที่ใช้มีลักษณะเฉพาะเป็นของท้องถิ่นนั้น ซึ่งทำให้ทราบได้ว่าดนตรีพื้นบ้านที่ได้ยินได้ชมเป็นดนตรีของท้องถิ่นใด หรือของชนเผ่าใดภาษาใด

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำแนวทางการศึกษาของงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอื่น ๆ ตามแนวทางหรือวิธีการเดียวกันได้
2. สามารถนำองค์ความรู้ของการละเล่นนางด้งและนางกวักของชาวลาวครั่งบ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอยะหา จังหวัดอุทัยธานี ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือ

ในการส่งเสริม และการอนุรักษ์ หรือการพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยการจัดตั้งเป็น ศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

เอกสารอ้างอิง

- เชาวน์มนัส ประภักดิ์. (2558). *ผี ในโลกทัศน์ของคนไทดำและมอญในชุมชนท้องถิ่นภาคกลาง: บทสังเคราะห์โครงการยววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพื้นที่ภาคกลาง*. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (น.144).
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2555). *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2544). *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรุตร์ แก้วหล้า. (2563). *วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์สู่การสร้างสรรคดนตรีร่วมสมัย: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ม้ง ลีซอ ลาหู่ ดาระอั้ง ปกาเกอญอ*. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 21(2), 198.
- พระศุภราชัย สุรสโก, พระครูสุธีคัมภีรญาณ, และจันทร์ศิริ พลอยงาม. (2563). กระบวนทัศน์ใหม่ของความเชื่อในสังคมไทย : ผี พราหมณ์ พุทธ ศาสนา และวิทยาศาสตร์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(3), 5-7.
- มยุรี ถาวรพัฒน์. (2548). *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยลาวครั้ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2548). *การสื่อสารต่างวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2559, 27 พฤษภาคม). *ลาวในเมืองไทยกลุ่มชาติพันธุ์ที่คลุมเครือ*.

<https://lek-prapai.org/home/view.php?id=790>.

วาสนา เกตุภาค. (2521). *คติชาวบ้าน*. โรงพิมพ์บริษัท สหสยามพัฒนา จำกัด.

วิราวรรณ ขาดิบุตร. (2546). *วัฒนธรรมและแนวทางอนุรักษ์สิ่งทอพื้นถิ่นในวิถีชีวิตลาวครั้ง: กรณีศึกษาในตำบลโคกหม้อ อำเภอกัทพัตน์ จังหวัดอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาไทยศึกษา), สถาบันราชภัฏธนบุรี.

วีรวัฒน์ วรายน. (2548). “*ความมีตัวตนของผี ในวัฒนธรรมลาวครั้งที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมสังสรรค์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น*”.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศรัณย์ นักรบ. (2549). *ดนตรีประกอบกรำกลมของชาวกูย*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24 (3), 107-116.

ศรัณย์ นักรบ. (2557). *ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมศักดิ์ สร้อยระย้า. (2545). *จังหวะ (The Rhythm)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมิง จงกะสิกิจ. (2553). *คนไทยเชื้อสายลาว. วารสารรักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กาญจนภิเษก กรมศิลปากร, 1(2), 9.*

สุจรรยา โชติช่วง. (2554). *การศึกษาสภาพการพัฒนาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.*

สุติดา สัตยากร, และพุดตาน จันทรางกูร. (2552). *อย่างเียนเียนครั้ง : การปรับตัวในการใช้ประโยชน์ที่ว่างที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวลาวครั้ง*. กรุงเทพฯ: บีบีการพิมพ์.

Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.

Layade A.A. (2019). The Contemporary Hunters' Genre from The Perspectives of Modern Artistes in Yoruba Land. *British Journal of Education*, 7(7), 76-88.

Tambiah S.J. (2013). The galactic polity in Southeast Asia. *HAU: Journal of Ethnographic Theory*, 3(3), 503-534.

บุคลากรกรม

ตุ้ ทาทำนุก (ผู้ให้สัมภาษณ์). กฤษฎา ศรีสุกใส (ผู้สัมภาษณ์) ที่ ชมรมผู้สูงอายุบ้านโคกหม้อ วัดโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอกาบัง จังหวัดอุทัยธานี. เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2561.

มะลิ ดารงค์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). กฤษฎา ศรีสุกใส (ผู้สัมภาษณ์) ที่ บ้านเลขที่ 79/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอกาบัง จังหวัดอุทัยธานี. เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2561.

อดุลย์ กลั่นเขตรกิจ (ผู้ให้สัมภาษณ์). กฤษฎา ศรีสุกใส (ผู้สัมภาษณ์) ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอกาบัง จังหวัดอุทัยธานี. เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2561.